

Vladimír Antonov

O ekologii vědomí

Přednáška

© V. Antonov, 1990

Máme nyní možnost otevřeně mluvit o věcech, které byly ještě nedávno tabu. V posledních desetiletích měla naše věda právo zkoumat pouze jeden prostorový rozměr mnohorozměrného vesmíru, materiální úroveň. Nyní nastala možnost a dokonce nutnost rozšířit obzor na celý vesmír. Přišla unikátní doba, kdy můžeme hovořit otevřeně a je třeba jí využít.

V 70. letech bylo na Zemi podle údajů UNESCO pouze 15% ateistů. Zbytek činí 30% křesťanů, kolem 30% buddhistů a hinduistů, 15% muslimů a 10% ostatních. U nás se prohlašovalo, že "materialistické myšlení jde vítěznou cestou" a že se náboženství přežilo. Ukazuje se, že tomu tak není. Jakmile se lidem dá svoboda, začínají hledat náboženské hodnoty, protože materialismus nemůže rozumné lidi uspokojit. Je nepochybné, že v každé společnosti žije určité procento ateistů. Jsou to především opilci, zločinci, lidé, kteří dávají přednost životu pouze pro své uspokojení, na účet jiných lidí, a náboženství jim vadí při uskutečňování jejich způsobu života. Mají své východisko — odmítají ideu Boha a svou odpovědnost před ním. Takoví lidé samozřejmě budou vždy. Můžeme však doufat, že se ateismus víckrát nezopakuje v tak katastrofických rozměrech a na tak dlouhé a hrozné období.

Jestliže přijmeme svět takový, jak ho zná religiózní část lidstva, vyvstane problém ekologie vědomí. Přitom pojem ekologie vědomí nechápeme jen v rámci lidského těla nebo společenství, ve kterém žijeme, ale v rámci mnohorozměrného Vesmíru.

Náboženská koncepce vychází z toho, že základní část lidského života neprobíhá ve vtěleném stavu, ale ve stavu ducha. Ateisté se domnívají, že zde na Zemi žijeme pouze jednou a ten, kdo ze života odejde, musí být oplakáván, je nutno ho litovat; ve skutečnosti je tomu naopak. Oceán vesmírného Vědomí hledí neustále na nás, ztracené v iluzi totožnosti se svým fyzickým obalem. Pravý život je tam, ne zde na Zemi.

Proč jsme se sem dostali? Přišli jsme do školy. Čemu se máme učit? V čem je smysl všeho dění, smysl života, smysl evoluce? Na tyto otázky existují vyčerpávající odpovědi.

Nejprve je třeba zformulovat, co je Bůh. (Předem poznamenejme, že se nejedná o pohanské bohy — duchy jako ve staroindické, starořecké a starořímské filozofii. Přistoupíme hned k teologickému výkladu rozvinutých náboženství.)

Bůh je Stvořitel. Je to nebeský Otec, vyjdeme-li z judaisticko-křesťanské tradice. V tradici Rámakrišnovy školy je Bůh také Matka. Bůh je Tvůrce, největší Učitel, Cíl každého člověka.

Je ještě jeden význam slova Bůh. Bůh jako Absolutno, Stvořitel, který je jedné podstaty se svým Stvořením, jež tvoří sám ze sebe. Součástí Stvoření je i Země a veškerá hmota na ní, i naše materiální těla, k nimž jsme tak dobře přivykli a v nichž žijeme.

Jsou dva významy slova Bůh: v úzkém slova smyslu jako Stvořitel, Učitel, Cíl, a v širokém jako "Vše". Je to velmi důležitý moment, který nám umožňuje určit termíny pro počátek každé náboženské diskuse, protože různí lidé a představitelé různých škol chápou pod pojmem Bůh někdy zcela různý obsah, a v důsledku toho bývá obtížné najít společný jazyk.

Odpovíme nyní na otázku: K čemu to všechno Bůh potřebuje, k čemu bylo zapotřebí Stvoření? Odpověď zní: Je to evoluce Boha samého.

Bůh se vyvíjí. Každý z nás je buňkou organismu Absolutna. Bůh stvořil látku a vytvořil tak podmínky k vývoji jiných, energetických prvků svého organismu, jimiž jsme také my.

V lidském těle jsou různé buňky, které žijí do určité míry autonomním životem; jsou to buňky kostí, svalů, krve, mozku. Stejně tak v těle Absolutna se život vyvíjí v různých podobách — v minerálech, rostlinách, zvířatech a lidech.

Život ve vesmíru probíhá v cyklech. To je známo i současné astronomii. O tom se mluvilo již ve starých védách, totéž uvádí Krišna v Bhagavadgítě. Každý nový cyklus je další etapou v evoluci Boha. Krišna uvádí srovnání se dny a nocemi Brahma. Bůh jako by usíná a projevený svět mizí. Avšak začíná jítro, probuzení, Bůh znovu tvoří a začíná nový cyklus materiálního světa, na materiálních nositelích začíná nový závit evoluce jednotek vědomí. Až se určení světa v této variantě vyčerpá, svět zmizí a nastoupí noc. Potom se znovu utváří v nových podmínkách, aby vývoj Boha pokračoval za okolností lépe odpovídajících úkolům nové vývojové etapy.

Jednou jsem dostal otázku, proč Bůh stvořil člověka. Odpověděl jsem: Zvykli jsme si na myšlenku, že člověk je tělo. Jak vyplývá z různých náboženství, člověk není tělo. Člověk je vědomí, které v něm žije. Vyvíjí se a vtěluje se do různých těl. To potvrzují všichni mystikové různých kultur a epoch. Proto vůbec nemá velkého smyslu mluvit o stvoření těla. Tělo mohlo být stvořeno, jak je to popsáno v "Tajné doktríně" H. Blavatské, nebo se stalo výsledkem evoluce těl primátů. Mně osobně se druhý názor jeví vhodnější; začleňuje se do celkových zákonitostí vývoje (řízeného vývoje!) hmoty na Zemi. Avšak to z hlediska našeho tématu není zásadní. Principiální je, že člověk není tělo. Člověk je jednotka vědomí.

Jak vznikly jednotky vědomí? Jsou výsledkem předešlých etap evoluce energie v Organismu Absolutna v rámci určitého vesmírného evolučního cyklu. Energie, zpočátku rozptýlená, se "formuje" na krystalických mřížkách minerálů a tvoří prvopočátky budoucích lidských duší. Potom se tyto chomáčky energie vtělují do rostlin a postupně se stávají složitějšími. Následují zvířecí a lidská těla.

Přijmeme-li tuto koncepci, je zřejmé, že k žádnému jednorázovému stvoření člověka nedošlo. Prostě probíhá evoluce Boha samého. V rámci evoluce Boha se vyvíjejí jednotlivé prvky Jeho Organismu. Těmi prvky jsme my.

Evoluční přístup umožňuje také vysvětlit, proč jsou lidé tak rozdílní. Proč to jedny nezadržitelně láká k opilství a primitivním požitkům, a jiní se zabývají studiem filozofických problémů? Vždyť se zdaleka vše nedaří vysvětlovat genetikou, těhotenskou patologií a výchovou. Jestliže člověk prochází prvními lidskými vtěleními, nedá se ještě očekávat, že bude intelektově vysoce rozvinut. Potřebuje prožít mnoho a mnoho životů v různých tělech, aby se stal moudrým filozofem. To je psychogeneze — vývoj psychiky, vědomí, duše člověka.

V čem je rozdíl mezi psychogenezí a ontogenezí? Ontogeneze je vývoj individua od početí do smrti fyzického těla. Je to ve srovnání s nevtěleným stavem krátký úsek života, kdy se utváří komplex člověka (nebo jiné bytosti) s jeho dočasným fyzickým tělem.

Psychogeneze je ve srovnání s pozemskými měřítky vývoj v ohromných časových rozměrech, rozměrech kosmických.

Existuje mnoho psychotypizačních schemat. Všechna vyčleňují řadu stadií, evolučních stupňů. Příkladem je systém indických varen. Jsou v něm šúdrové, lidé, kteří mají zatím malou zkušenost lidských vtělení; mohou se nyní rozvíjet tím, že se budou učit u pokročilejších lidí (upozornujeme hned, že nejde o sociální původ, ale o varny v tom smyslu, jak učil Krišna a Gautama Buddha: varna je úroveň evoluční pokročilosti člověka, která nemusí mít souvislost s jeho sociálním původem). Funkcí šúdrů ve společnosti je plnit různé pomocné úkoly. Další stádium psychogenetického vývoje jsou vajšiové, tj. lidé, kteří mají již v důsledku své pokročilosti možnost pracovat samostatně a tvořivě, zatím v menším měřítku. Potom následuje stádium kšátrijů, tj. široce myslících úředníků, organizátorů, vůdců. Nakonec přichází stádium bráhmaňů, lidí, kteří dosáhli úrovně, na níž mohou plodně studovat vědu života a stát se duchovními učiteli.

Věnujme pozornost tomu, že psychogenetická stadia jsou analogická ontogenetickým stádiím vyvinutých lidí. Každý člověk ve své ontogenezi zpočátku rychle prochází stádií již absolvovanými v předešlých vtěleních a potom si začíná osvojovat nová.

Kromě uvedené indické psychotypizace je ještě řada psychotypizačních schemat. Uváděl je také Gurdžijev. Mám na mysli knihu P.D. Uspenského "Hledání zázračného". (V této knize viz stat' Psychogenetická stadia).

Co je úkolem vtěleného člověka? Načrtneme základní pravidla, podle kterých se člověk vyvíjí. Ježíš Kristus vyjádřil úkol člověka velmi jasně. Hlavní příkázání Nového zákona zní: "Buďte dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec." Jinak řečeno: staňte se božsky dokonalými.

Současné pravoslaví tento pohled téměř úplně odmítá. Jestliže někdo dělá více, než je zvykem v pravoslavné tradici, setká se se spoustou výtek a hněvu: "Copak, chceš se stát svatým a být lepší než ostatní? Nechal ses ošálit ďáblivými úklady!" To můžeme nazvat antikřesťanství. Ježíš vyjádřil jasně:

učiňte vše, abyste se stali božsky dokonalými zde, nyní, v tomto životě. Jiná věc je, že málokdo to může reálně provést, neboť je třeba nejprve dojít k vyšším psychogenetickým stadiím, abychom v tomto životě završili svou osobní evoluci. Ale snažit se musíme všichni. To nám zaručuje úspěch, i když možná ještě ne úplný.

Teze o převtělování vyjadřuje evoluční přístup. Je zajímavé analyzovat, proč jej praktické pozemské křesťanství většinou zavrhuje (je třeba rozlišovat mezi křesťanstvím jako učením Ježíše Krista a křesťanstvím jako názorem těch či oněch křesťanských skupin). Proč křesťanští hodnostáři od poloviny 6. stol. odmítají koncepci mnoha vtělení? Hlavně proto, aby lidé neusínali, nedávali si "pohov" a nespoléhalo na to, že až příště, ale teď se ještě mohou trochu pobavit. Jistou logiku tento přístup má, i když právě Kristus učil o převtělování. Kdyby to bylo třeba jen to, že Jan Křtitel je Eliáš, kterého čekali, ale nepoznali ho, když přišel. Tomu je plně věnováno Filipovo evangelium.

Musíme se snažit udělat na Zemi pokud možno co nejvíce. Co konkrétně musíme dělat? Budeme-li stále hlásat: "Budme dokonalí, jako je dokonalý Bůh", nic se nezmění, protože tato slova ještě nejsou konkrétní. Co je Dokonalost? Pojem je účelné rozdělit na tři základní aspekty: je to Láska, Moudrost a Síla. Takový přístup je mnohem konkrétnější. Můžeme říci, že Bohu je vlastní dokonalá Láska, dokonalá Moudrost a dokonalá Síla.

Mimočodem, někteří psychogeneticky mladí lidé mají pochybnosti o dokonalosti Boží Lásky. Říkají: proč umírají děti, proč lidé trpí rakovinou, proč jsou na Zemi války? Tak kde je Boží Láska? Je-li Bůh tak krutý, nepotřebuji ho, raději se obejdu bez něho!

Jak odpovědět? Můžeme vzít každý konkrétní příklad a ukázat, že my sami jsme příčinou utrpení, nikoli Bůh. Vždyť Bůh nám neutváří osudy, ale my, právě my je tvoříme svými minulými životy a současnými činy, slovy i myšlenkami; Bůh pouze upravuje naše cesty. Můžeme použít globálnější přístup. Přijmeme-li, že život v těle je pouze krátký okamžik ve Věčnosti vesmíru, jestliže to každý přijme pro sebe i pro ostatní lidi, pak tyto otázky zmizí.

Bůh má jako Otec děti poslušné a děti neposlušné. Jak my lidé vychováváme poslušné a neposlušné děti? Poslušné vychováváme laskavostí a něhou. Netrestáme je, jsme-li milující, moudří, silní rodiče. Jsou-li děti neposlušné, někdy se musí zapůsobit bolestí. Když se dítě vrhá na silnici mezi jedoucí auta, musí se mu někdy naplácat, způsobit mu bolest, přimět ho k pláči, aby trpělo. A přesně tak nás vychovává Bůh, když například zapomínáme, že musíme spěchat ve svém objektivně podmíněném pohybu k Dokonalosti.

Nyní je právě čas začít mluvit o etice. Slovo má dva významy. První je nauka o morálce. Druhý je soubor základních pravidel chování, života, který tvoří základ evoluce. Tyto zásady jsou vývojovým základem všech vysoce rozvinutých živých bytostí, nezávisle na tom, na jaké planetě ve vesmíru se vyvíjejí. Jsem přesvědčen, že pravidla, o nichž zde mluvíme, byla na Zemi nejlépe zformulována ve třech historických knihách: v Novém zákoně, v Bhagavadgítě a v Tao te ťing.

V čem je podstata učení Ježíše Krista? Co řekl nového po pohanství a po Starém zákoně? Za prvé řekl, že Bůh není příšera, které trestá hříšníky, ale že "Bůh je Láska". Otec nebeský má ke každému z nás vztah jako ke svému dítěti. Vztah dokonalého otce nebo dokonalé matky je láska. Ježíšův výrok má i druhý význam: chceme-li se stát dokonalými jako Bůh, musíme se naučit Božské Lásce. Ježíš učil, jak se tomu přiblížit. Říkal: uče se milovat jiné lidi a nakrmte všechny, "dobré" i "špatné", i "nepřátele", jsou-li hladoví a ty, kteří vás proklínají, neproklínejte, ale žehnejte jim.

Ježíš, Lao c' a Krišna nás učili pokoře: nebuďte pyšní, nemyslete si, že jste lepší a že stojíte výše než ostatní, a kdo se chce stát prvním, ať se stane posledním. Zušlecht'uj své emoce: odháněj vášně a uč se pokoji a lásce. Snaž se o Dokonalost a na této cestě se zbav nectných přání a připoutanosti k pozemskému.

Někteří lidé se dívají směrem k Bohu, orientují se na Něho. Jiní se pokoušejí tvářit, jako by Bůh neexistoval. Komu z nich je lépe? Rozdíl je jen v rychlosti pohybu a v množství štěstí nebo utrpení, kterými člověk sám naplňuje svůj osud.

Otázka: Může být nevěřící člověk mravný?

Odpověď: Vysoká mravnost nemusí být náboženská v případě, že člověk prošel již velký vývojový úsek a nemůže již žít jinak než láskou, ačkoli teoreticky se v tomto životě ve všem ještě neorientoval. Takových lidí je velmi málo. Známe to ze situace, která v naší společnosti vznikla za desetiletí vlády komunistické strany, kdy se vyžadovalo všechny odsuzovat, být ke všem netolerantní. Tato nesnášenlivost vychovala společnost, jakou máme nyní. Byli v ní slušní ateisté? Ano, byli. Ale podívejme se, jak jich bylo málo, a zhrozíme se.

Preklad: L. Bělousová